

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

Dünya Kuduz Günü

“Evcil Kedi ve Köpeklerin Her Yıl Kuduz Aşılarını Yaptırınız”

28 Eylül 2024

Kuduz, çoğunlukla Asya ve Afrika'da olmak üzere 150'den fazla ülke ve bölgede görülen, insan ve memeli hayvanların çoğunda ensefalit tablosu meydana getiren, viral zoonotik bir hastalıktır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre kuduz nedeniyle dünyada her yıl tahmini 59.000 ölüm gerçekleşmekte ve bunların %40'ını 15 yaş altı çocuklar oluşturmaktadır.

Ülkemiz kuduz açısından endemik bölge olup, T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü verilerine göre 2023 yılında 437.601 kuduz riskli temas bildirimi yapılmış olup yılda ortalama 1-2 kuduz vakası görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise kuduz riskli temas nedeniyle yılda 60.000 sağlık hizmeti başvurusu olmaktadır. Ülkemizde kuduz riskli temasın çok yüksek olduğu görülmektedir.

Ülkemizde kuduz riski bakımından kuduz kurt, tilki ve çakal teması en yüksek risk grubunda, köpek teması orta risk grubunda değerlendirilse de dünyada köpek ısırıkları ve tırmalamaları vakaların %99'una neden olmaktadır.

Ülkemizde kuduz olan hayvanların birçoğunun evcil hayvanlar (çoğunlukla sığır ve köpekler) olduğu bilinmektedir. Bu nedenle köpek ve kedilerin her yıl aşılınması ve düzenli takibi kuduz enfeksiyonuyla mücadelede oldukça önemlidir.

Kuduzla yakalanma ihtimali bulunan diğer hayvan türleri; kedi, sığır, koyun, keçi, at, eşek gibi evcil hayvanlar ve kurt, tilki, çakal, domuz, ayı, sansar, kokarca, gelincik gibi yabani hayvanlardır.

Kuduzun klinik dönemleri sırasıyla; inkübasyon, prodrom, akut nörolojik, koma ve ölümdür. Akut nörolojik dönemde klinik tablo iki değişik formda gelişebilir:

- Ensefalitik (saldırgan) kuduz
- Paralitik (felç) kuduz

İnkübasyon (kuluçka) süresi; alınan virüs yüküne, temas yeri ve şekli gibi özelliklere göre değişiklik gösterebilse de çoğunlukla 2-3 ay olup, bir haftadan bir yıla kadar değişebilmektedir.

Kuduzun ilk belirtileri arasında ateş, ağrı, yara bölgesinde alışılmadık veya açıklanamayan karıncalanma, iğnelenme veya yanma hissi gibi genel belirtiler bulunur. Virüs, merkezi sinir sistemini enfekte ettiğinde ilerleyici ve ölümcül semptomlara neden olur. Ciddi nörolojik etkileri dışında, insanda klinik kuduz yönetilebilir ancak vakalar ölümcül seyretmektedir.

Şüpheli temas sonrası hızla uygulanan profilaksi ile kuduz ölümleri önlenilmekte, koruyucu yaklaşımlar hayat kurtarmaktadır.

Koruyucu yaklaşımlar; temas öncesi profilaksi ve temas sonrası profilaksi şeklinde uygulanmaktadır.

Temas öncesi profilaksi kuduz riski yüksek olan hayvanlarla sık temas eden kişilere (iş, mesleki veya kişisel faaliyetleri nedeniyle ya da kuduz açısından riskli bölgeye seyahat gibi nedenlerle) önerilmektedir. Temas öncesi profilakside 0 ve 7. günlerde bir doz olmak üzere toplam iki doz aşı

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

uygulanır. İmmün sistemi baskılanmış ya da immün yetmezliği olan kişilerde 21. veya 28. günde bir doz daha uygulanarak toplam üç doz aşı uygulanmaktadır.

Temas sonrası profilaksi

Kuduz riskli temas olarak; kuduza yakalanma ihtimali olan hayvanların ısırıkları, bununla birlikte açık yara, salya gibi virüs içerebilecek materyalle temas durumları da kabul edilmektedir. Bir kişi potansiyel olarak kuduz bir hayvan tarafından ısırılır veya tırmalanırsa ya da şüpheli diğer kuduz riskli temas kabul edilen durumlar gerçekteşirse derhal ve her zaman kuduz profilaksisi uygulanmalıdır.

Profilaksi gerektirmeyen durumlarda da (insan ısırıkları dahil) yara temizliği, gerekli tedavi yaklaşımları (antibiyotik, tetanoz proflaksisi gibi) uygulanmalıdır.

Temas sonrası yaklaşımda;

- Yara bakımı
- Antibiyotik profilaksisi
- Tetanoz profilaksisi
- Kuduz aşısı uygulaması
- Kuduz immünglobulin uygulaması değerlendirilmektedir.

Yara bakımı oldukça önemli ve çok etkili bir yöntemdir. Mümkün olan en kısa sürede yara yeri bol basınçlı akarsuyla (jet akım olacak şekilde) ve sabunla en az 15 dakika yıkanmalıdır. Temastan sonra süre geçse dahi yıkama işlemi atlanmamalıdır. Yıkama işleminden sonra antiseptik kullanılmalıdır. Mümkün olduğunca dikiş ve benzeri işlem tercih edilmemelidir.

Herhangi bir şüpheli temas sonrasında yara yeri bakımı yapılıp mümkün olan en kısa sürede uygun aşı/immünglobulin protokolü uygulanması için sağlık kuruluşuna başvurulmalıdır.

Sağlık kuruluşlarında şüpheli temas öyküsü değerlendirilerek gerekli durumlarda ve uygun dozlarda antibiyotik ve tetanoz profilaksisi başlanmalıdır. Temas sonrası kuduza karşı aşılamaya mümkün olan en kısa sürede başlanmalıdır. Risk değerlendirmesi temas tipi ve hayvanın durumuna göre yapılarak aşı uygulamasına karar verilir. İki aşı seması mevcuttur. Bunlar:

- 1) 0., 3., 7. günlerde birer doz ve 14 ile 28. günler arasında bir doz daha olmak üzere toplam dört doz uygulanır veya,
- 2) 0. gün 2 doz, 7. ve 21. günlerde birer doz olmak üzere toplam dört doz uygulanır.

Uygulama şemasına göre kuduz immünglobulin uygulanması gereken durumlarda, immünglobülinin tamamı, anatomik olarak uygun ise yara çevresine ve yara içine yapılmalı, anatomik olarak uygun değilse bir kısmı kompartman sendromu dikkate alınarak yara çevresine ve yara içine yapılmalı, geri kalanı sistemik olarak intramüsküler yolla yapılmalıdır. Gluteal bölgeye yapılmamalıdır, öncelikle deltoid veya bacak anterolateral bölgesine uygulanmalıdır.

Klinik bulgular geliştikten sonra aşı ve immünglobulin uygulanması önerilmez.

Kuduzu önlemede yapılacaklar:

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

- Evcil köpek/kedi aşılamalarının her yıl düzenli olarak yaptırılması ve kontrol edilmesi önemlidir.
- Çevrede hasta, garip davranış sergileyen veya ölmüş hayvanların görülmesi durumunda hayvanlara yaklaşılmamalı ve Belediyeler, İl, İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri gibi ilgili yerlere haber verilmelidir.
- Tarım ve Orman Bakanlığı'nın kuduzla mücadele kapsamında belli bölgelerde yılda iki defa gerçekleştirdiği "Havadan Kuduzla Karşı Oral Aşı Atımı alışması" kapsamında aşılama çalışmaları boyunca etkin bir uygulama gerçekleştirilebilmesi için, aşının etkinliğini bozmamak önemlidir. Bu nedenle çocuklar başta olmak üzere kişilerin canlı virüs içeren aşılı yemlere dokunmamaları, aşı kapsülleri ve çevrelerindeki yemlerle temas etmemeleri gerekmektedir.
- şüpheli temaslarda profilaksiye ulaşımın iyileştirilmesi/kolaylaştırılması gerekir.
- Sağlık alışanlarının konu ile ilgili düzenli eğitimlerinin yapılması profilaksi uygulamalarının iyileştirilmesi ve takibi açısından önerilmektedir.
- Konuyla ilgili bilinçlendirme, farkındalık çalışmaları da ihmal edilmemelidir.

HASUDER Bulaşıcı Hastalıklar alışma Grubu adına Dr. Öğr. Üyesi Didem Daymaz tarafından hazırlanmıştır.

Kaynaklar:

Dünya Sağlık rgt (DSÖ) <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/rabies> Erişim:23.9.24

Kuduz Profilaksi Rehberi, T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Yayın no: 1134, Ankara, 2019.

Hastalık Kontrol ve nleme Merkezleri (CDC) <https://www.cdc.gov/rabies/about/index.html> Erişim: 25.9.24

T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü
<https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/zoootik-ve-vektorel-hastaliklar/db/Dokumanlar/Istatistikler/kuduz-vakalari.jpg> Erişim. 29.09.24

T.C. Tarm ve Orman Bakanlığı
https://www.tarimorman.gov.tr/GKGM/Belgeler/Tuketici_Bilgi_Kosesi/Brosurler/kuduz_hastaligi_mucadele_brosuru.pdf Erişim. 29.09.24

T.C. Tarm ve Orman Bakanlığı
<https://www.tarimorman.gov.tr/Sayfalar/GormeEngellilerDetay.aspx?OgeId=6046&Liste=Haber>
Erişim. 29.09.24